

O sprawiedliwość i odszkodowania Ukraina przeciwko Rosji w sądach międzynarodowych

Krzysztof Nieczypor

2 maja Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze wydał orzeczenie w sprawie pozwu grupy ukraińskich przedsiębiorstw i jednej osoby fizycznej przeciwko Federacji Rosyjskiej, w którym jednomyślnie uznał ich roszczenia do aktywów utraconych w wyniku aneksji Krymu i zobowiązał stronę rosyjską do wypłaty 159 mln USD odszkodowania. Werdykt jest pierwszym orzeczeniem z szeregu spraw toczących się z powództwa ukraińskich przedsiębiorstw prywatnych oraz państwa ukraińskiego przed Stałym Trybunałem Arbitrażowym w Hadze, a także Międzynarodowym Trybunałem Karnym, Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości i Europejskim Trybunałem Praw Człowieka – związanych z rosyjską okupacją Półwyspu Krymskiego i działaniami zbrojnymi Rosji na wschodzie Ukrainy.

Po wyroku wydanym w lutym br. przez Trybunał Arbitrażowy w Sztokholmie w sprawie sporu Naftohazu z Gazpromem, orzeczenie Trybunału w Hadze jest kolejnym sukcesem strony ukraińskiej na forum sądów międzynarodowych. Dowodzi ono skuteczności podejmowanych przez Ukrainę działań prawnych i będzie stanowić instrument wykorzystywany zarówno w ukraińskiej polityce zagranicznej, jak i wewnętrznej, zwłaszcza w obliczu spodziewanych kolejnych orzeczeń pozytywnych dla Kijowa. Z powodu odmowy uznania wyroków przez Federację Rosyjską egzekwowanie odszkodowań będzie jednak procesem długotrwałym i skomplikowanym. Podmioty ukraińskie będą w związku z tym starać się o przejęcie aktywów należących do państwa rosyjskiego na terytorium Ukrainy.

Orzeczenie na korzyść Ukrainy

Pozew złożony w czerwcu 2015 roku został zainicjowany przez 18 ukraińskich podmiotów gospodarczych powiązanych z Ihorem Kołomojskim¹, a także przez Ołeksandra Dubileta, bliskiego współpracownika oligarchy. Linia oskarżenia opierała się na naruszeniu przez Rosję rosyjsko-ukraińskiej umowy o ochronie inwestycji z 1998 roku². Pozywający uzasadniali, że strona rosyjska złamała postanowienia porozumienia

poprzez działania uniemożliwiające firmom prowadzenie inwestycji, ostatecznie doprowadzając do ich wywłaszczenia. Zgodnie z postanowieniami umowy (art. 5) zajęcia lub wywłaszczenia aktywów należących do podmiotów zarejestrowanych na terytorium jednego z państw wymagało kompensacji uzgodnionej i uznanej przez wszystkie strony. W sierpniu 2014 roku krymskie inwestycje Ihora Kołomojskiego zostały znacjonalizowane, a następnie wystawione na sprzedaż bez zgody i udziału ich właściciela³.

¹ *Everest Estate LLC et al. v. The Russian Federation*, Permanent Court of Arbitration, <https://pca-cpa.org/ru/cases/133/>

² *Крим. Анексована Власність*, red. Ю. Тищенко, UCIPR 2016, s. 8, http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Annexed%20property_ua.pdf

³ *Государственный совет Крыма принял решение о национализации имущества Коломойского*, TASS, 3.09.2014, <http://tass.ru/ekonomika/1416926>

Federacja Rosyjska nie uznała werdyktu, pomimo potwierdzenia w 2017 roku przez Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze swojej kompetencji do rozstrzygania sporu, co wynika z przepisów umowy z 1998 roku, uznającej werdykt arbitrażu Komisji ONZ ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego za obowiązujący i ostateczny dla obu stron (art. 9). Wcześniej zaś Rosja ignorowała posiedzenia arbitrażowe i nie reagowała na kolejne wnioski o ustosunkowanie się do roszczeń strony powodowej. W piśmie przesłanym do Trybunału we wrześniu i sierpniu 2015 roku strona rosyjska stwierdziła jedynie, że umowa z 1998 roku „nie może stanowić podstawy dla powołania arbitrażu w rozstrzygnięciu roszczeń powoda”, a także poinformowała, iż „nie uznaje jurysdykcji Stałego Trybunału Arbitrażowego w tej sprawie”. Kategorycznie zaznaczono także, że żadna treść zawarta w korespondencji „nie powinna być uważana za zgodę Federacji Rosyjskiej na uznanie Stałego Trybunału Arbitrażowego, na udział w postępowaniu arbitrażowym ani na podjęcie działań proceduralnych w ramach postępowania”⁴. Głównym argumentem, na którym opierała się strona rosyjska, odmawiając udziału w postępowaniu, są postanowienia uznanej za podstawę roszczeń umowy z 1998 roku. Zgodnie z art. 1 tego dokumentu termin „inwestycje” odnosi się zarówno do własności dóbr materialnych, jak i niematerialnych, które stanowią wkład inwestycyjny jednej ze stron porozumienia na terytorium drugiej strony i podlega jej prawodawstwu⁵. Zgodnie z rosyjską interpretacją tego zapisu majątek będący własnością ukraińskich podmiotów gospodarczych nabyty przed włączeniem Półwyspu Krymskiego do Federacji Rosyjskiej nie może stanowić inwestycji na

⁴ *Arbitration between Everest Estate LLC and others as claimants and The Russian Federation*, Permanent Court of Arbitration, 5.04.2017, <https://pcacases.com/web/sendAttach/2105>

⁵ „Термін “інвестиції” означає усі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються інвестором однієї Договірної Сторони на території іншої Договірної Сторони відповідно до її законодавства”, *Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій*, http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/643_101

rosyjskim terytorium, ponieważ Krym należał do tego czasu do Ukrainy. Tym samym zdaniem strony rosyjskiej inwestycje, które są przedmiotem skargi, nie podlegają postanowieniom wspomnianej umowy i dlatego nie może ona stanowić podstaw dla roszczeń ukraińskich przedsiębiorstw⁶.

Pomimo potwierdzenia przez Stały Trybunał Arbitrażowy swojej kompetencji do rozstrzygania sporu, Rosja nie uznała werdyktu, ignorując posiedzenia arbitrażowe i nie reagując na wnioski o ustosunkowanie się do roszczeń oskarżycieli.

Stały Trybunał Arbitrażowy nie uznał jednak argumentów strony rosyjskiej, orzekając obowiązek wypłaty odszkodowania dla przedsiębiorstw ukraińskich. Stało się tak na skutek przyjęcia bezprecedensowej interpretacji terminu „terytorium”, o którym mowa w porozumieniu z 1998 roku. Sędziowie Trybunału stwierdzili, że pojęcie to odnosi się zarówno do obszaru suwerennego, jak i znajdującego się *de facto* pod kontrolą drugiego państwa, czyniąc je odpowiedzialnym za znajdujące się na nim inwestycje⁷.

Orzeczenie jest istotne z uwagi na fakt, że przed Stałym Trybunałem Arbitrażowym toczy się siedem kolejnych postępowań (zob. Aneks) wszczętych z powództwa ukraińskich przedsiębiorstw prywatnych i państwowych. Znaczna część z nich opiera się na złamaniu przez Rosję wspomnianej umowy o ochronie inwestycji z 1998 roku. Pozwala to przewidywać, że także w tych sprawach zostaną wydane korzystne dla ukraińskich podmiotów orzeczenia. Kluczowa jest sprawa aktywów Naftohazu i jej sześciu krymskich spółek zależnych, w tym Czornomornaftohazu. Zwłaszcza w przypadku tej ostatniej wyrok będzie miał

⁶ О. Макаров, А. Артемьев, И. Ткачев, *Коломойский подал новый иск к России в гаагский арбитраж*, 24.02.2016, <https://www.rbc.ru/business/24/02/2016/56cdbce99a7947634ef4e486>

⁷ М. Солдатенко, С. Сидоренко, *У чергу за Коломойським: що отримає Україна від поразки Росії в Гаазі*, 14.05.2016, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/05/14/7081651/>

decydujące znaczenie, gdyż jest ona właścicielem 17 złóż na szelfie Morza Czarnego, a jej wydobywanie sięgało 1,7 mld m³ gazu rocznie. Roszczenia Naftohazu wynoszą 2,6 mld USD.

Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze nie uznał argumentów strony rosyjskiej, orzekając o obowiązku wypłaty odszkodowania dla przedsiębiorstw ukraińskich.

Wyegzekwowanie zasądzonych odszkodowań nie będzie jednak sprawą prostą. Mimo że zarówno Ukraina, jak i Rosja są stroną nowojskiej Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych z 1958 roku, zobowiązującej pozostałe państwa sygnatariuszy do respektowania międzynarodowych wyroków arbitrażowych, nie oznacza to automatycznej możliwości egzekwowania przyznanego odszkodowania poprzez zajmowanie zagranicznego majątku państwowego dłużnika. Ze względu na to, że to sądy danego państwa posiadają jurysdykcję krajową do orzekania w sprawie uznania lub stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia arbitrażowego, wykonanie werdyktu Trybunału będzie mogło być nieuznane przez sądownictwo krajowe w państwie, w którym strona ukraińska będzie starać się wyegzekwować zasądzone odszkodowanie. Jak dowodzi przykład egzekucji orzeczenia w sprawie Jukosu, w którym Trybunał Arbitrażowy w Hadze zobowiązał Federację Rosyjską do wypłaty akcjonariuszom spółki odszkodowania w rekordowej wysokości 50 mld USD, wyegzekwowanie tej sumy w innych państwach okazało się nadzwyczaj trudne z uwagi na działania prawne podjęte przez stronę rosyjską. Uznanie apelacji wniesionej przez Rosjan przez Sąd Okręgowy w Hadze pozwoliło na skuteczne zablokowanie roszczeń odszkodowawczych⁸.

⁸ Гаагский суд против Гаагского суда: РФ не должна платить \$50 млрд экс-акционерам ЮКОСа, TASS, 20.04.2016, <http://tass.ru/ekonomika/3225417>

Możliwe jednak, że egzekucji z tytułu wyroku w sprawie spółek Ihora Kołomojskiego będą mogły być poddane aktywa należące do państwa rosyjskiego na terytorium Ukrainy. Proces egzekwowania roszczeń może ułatwić wniesiony niedawno pod obrady Rady Najwyższej projekt zmian do ustawy o sankcjach. Zgodnie z przedstawionymi poprawkami władze ukraińskie będą mogły decydować o nacjonalizacji wybranych zagranicznych przedsiębiorstw lub nałożeniu na nie nadzwyczaj wysokich grzywien⁹.

Międzynarodowa ofensywa sądowa Kijowa

Ukraina występuje w roli strony skarżącej wobec Federacji Rosyjskiej w szeregu innych sprawach toczonych przed różnymi sądami międzynarodowymi. Do najważniejszych z nich należą:

• Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze

Poza wspomnianymi powyżej sprawami, przed Stałym Trybunałem Arbitrażowym w Hadze toczy się także postępowanie dotyczące naruszenia przez Federację Rosyjską w wyniku aneksji Krymu praw państwa ukraińskiego do korzystania z zasobów położonych na wodach terytorialnych na Morzu Azowskim, Morzu Czarnym i Cieśninie Kerczeńskiej¹⁰. Pozew ten dotyczy pozbawienia Ukrainy możliwości korzystania z infrastruktury przybrzeżnej oraz zasobów morskich i równocześnie bezprawnego wykorzystywania ich przez Rosję. W oskarżeniu wskazano na nielegalne działania rosyjskich podmiotów gospodarczych na terytoriach należących do państwa ukraińskiego, w tym m.in. budowę mostu na Cieśninie Kerczeńskiej, wydobycie surowców energetycznych na złożach położonych na Morzu Czarnym, a także połowu ryb oraz prowadzenie badań archeologicznych w strefie przybrzeżnej Krymu.

⁹ Російські банки та компанії в Україні можуть націоналізувати, „Економічна правда”, 10.05.2018, <https://www.epravda.com.ua/news/2018/05/10/636673/>
<https://www.epravda.com.ua/news/2018/05/10/636673/>

¹⁰ Sprawa prowadzona jest w oparciu o przepisy Aneksu VII Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza UNCLOS, *Ukraine v. The Russian Federation*, PCA, <https://pcacases.com/web/sendAttach/2135>

• Międzynarodowy Trybunał Karny

Przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym (MTK) toczy się postępowanie w sprawie wydarzeń na terytorium Ukrainy w okresie od 21 listopada 2013 roku do 22 lutego 2014 roku. Zostało one rozszerzone w sierpniu 2015 roku o wydarzenia mające miejsce po 20 lutym 2014 roku na Krymie i wschodniej Ukrainie. Wniosek w tej sprawie został zarejestrowany w MTK, mimo że zarówno Rosja, jak i Ukraina nie ratyfikowały zapisów statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Ukraiński rząd uznał jednak jurysdykcję MTK w sprawie zbrodni wojennych popełnionych na terytorium swego kraju¹¹.

Zawarta w raporcie Międzynarodowego Trybunału Karnego krytyczna ocena działań Rosji stała się powodem wydania przez Władimira Putina rozporządzenia o rezygnacji z ratyfikowania statutu Trybunału.

W ramach dochodzenia prowadzonego przez prokuratora Trybunału Karnego zarejestrowano ponad 1200 przypadków przestępstw dokonanych na terenie Donbasu, a także odnotowano ponad 10 225 ofiar śmiertelnych i 25 541 rannych w wyniku konfliktu zbrojnego na wschodzie kraju¹². Wśród materiałów dowodowych w śledztwie prokuratora Trybunału znajduje się m.in. raport sporządzony z inicjatywy polskiej europosłanki Małgorzaty Gosiewskiej złożony w biurze MTK w kwietniu 2016 roku¹³.

¹¹ Рада передала в Международный уголовный суд преступления на Майдане и в Донбассе, „Зеркало недели”, 4.02.2015, https://zn.ua/POLITICS/rada-pere-dala-v-mezhdunarodnyy-ugolovnyy-sud-prestupleniya-na-maydane-i-v-donbasse-165976_.html

¹² Report on Preliminary Examination Activities 2017, International Criminal Court, 4.12.2017, https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/2017-PE-rep/2017-otp-rep-PE_ENG.pdf

¹³ Raport: Rosyjskie zbrodnie wojenne we wschodniej Ukrainie w 2014 roku, 25.12.2015, http://ji-magazine.lviv.ua/2015/Rosyjskie_zbrodnie_wojenne_we_wschodniej_Ukrainie_w_2014_roku-1.pdf

W raporcie prokuratora MTK Fatou Bensoudy za 2016 rok aneksję Krymu uznano za równoznaczną międzynarodowemu konfliktowi zbrojnemu między Rosją i Ukrainą, w którym „Federacja Rosyjska wykorzystwała zasoby sił zbrojnych dla utrzymania kontroli nad częścią terytoriów Ukrainy, bez zgody władz tego państwa”¹⁴. Zawarta w sprawozdaniu krytyczna ocena działań Rosji stała się najprawdopodobniej powodem wydania przez prezydenta Władimira Putina kilka dni po opublikowaniu raportu rozporządzenia o rezygnacji z ratyfikacji statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, co *de facto* oznacza odmowę uznania jurysdykcji MTK przez Federację Rosyjską. MSZ Rosji wyjaśniło ten krok tym, że Trybunał „nie stał się prawdziwie niezależnym i cieszącym się autorytetem organem międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości”¹⁵. Warto podkreślić, że zadaniem Trybunału jest ściganie i orzekanie o najpoważniejszych zbrodniach o charakterze międzynarodowym, tj. ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych, przy czym jurysdykcja MTK została ograniczona wyłącznie do egzekwowania odpowiedzialności jednostek osób fizycznych.

• Europejski Trybunał Praw Człowieka

Podobny charakter mają cztery ukraińskie pozwycy zarejestrowane w Europejskim Trybunale Praw Człowieka w Strasburgu. Ukraina oskarża w nich Federację Rosyjską o naruszenie całego katalogu artykułów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności poprzez okupowanie i sprawowanie efektywnej kontroli nad częścią terytorium ukraińskiego, a także wspieranie zbrojnych ugrupowań operujących na wschodzie kraju i na Krymie. W szczególności dotyczy to naruszenia prawa do życia, swobody religijnej, prawa do zgromadzeń,

¹⁴ Report on Preliminary Examination Activities 2016, International Criminal Court, 14.11.2016, https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/161114-otp-rep-PE_ENG.pdf

¹⁵ Заявление МИД России, 16.11.2016, http://www.mid.ru/press_service/spokesman/official_statement/-/asset_publisher/t2GCdmD8RNlr/content/id/2523566.

wolności wypowiedzi, zakazu dyskryminacji¹⁶, a także zakazu stosowania tortur i niehumanitarnego traktowania, prawa do sprawiedliwego sądu oraz prawa do edukacji i wolnych wyborów¹⁷. W piątej skardze Ukraina wniosła o rozpatrzenie sprawy uprowadzenia trzech grup dzieci we wschodniej Ukrainie i przewiezienia ich do Rosji¹⁸.

Złamanie powyższych praw miało zdaniem ukraińskiej strony szczególnie rażąco charakter, obejmujący śmierć ludności cywilnej, stosowanie tortur i bezprawne pozbawianie wolności, dyskryminację rasową wobec Tatarów krymskich i osób przyznających się do ukraińskiego obywatelstwa. 9 maja cztery sprawy (nr 20958/14, 8019/16, 42410/15 i 70856/16) zostały przekazane do dalszego procedowania do Wielkiej Izby Trybunału, co następuje w przypadku, gdy sprawa ujawnia poważne rozbieżności w obecnych interpretacjach Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności lub protokołów do niej, a także jeśli sprawa odnosi się do poważnych zagadnień o znaczeniu ogólnym. Wykonanie wyroku stanowi zobowiązanie wynikające z członkostwa Rosji i Ukrainy w Radzie Europy (respektowanie Konwencji jest warunkiem członkostwa w tej organizacji) i jest wiążące dla obu stron postępowania.

• **Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości**
Ukraina występuje w roli strony skarżącej także przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości (MTS) w sprawie przeciwko Federacji Rosyjskiej dotyczącej finansowania terroryzmu i dyskryminacji rasowej na Ukrainie. Wniosek złożony w styczniu 2017 roku opiera się na zarzuceniu stronie rosyjskiej złamania Międzynarodowej konwencji w sprawie eli-

minacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z 1965 roku oraz Międzynarodowej konwencji w sprawie zwalczania finansowania terroryzmu z 1999 roku¹⁹. Skarga łączy wcześniejsze działania prawne strony ukraińskiej (przede wszystkim przed MTK oraz Europejskim Trybunałem Praw Człowieka) mające na celu dochodzenie roszczeń w związku z wydarzeniami na Krymie i wschodzie Ukrainy. We wniosku

Orzeczenia Trybunału mają moc wiążącą dla stron postępowania, stanowiąc tzw. wykładnię sądową, mogącą służyć za punkt odniesienia dla innych państw w sprawie dotyczącej przedmiotu sporu.

wskazano na systematyczne dyskryminowanie i represjonowanie Tatarów krymskich, obejmujące zabójstwa i uprowadzenia działaczy mniejszości tatarskiej, a także pogwałcenie prawa do zgromadzeń (zakaz funkcjonowania krymskotatarskiego Medżlisu), wolności wyznania, sprawiedliwego procesu sądowego oraz wolności słowa. Ponadto zarzucono państwu rosyjskiemu materialne wsparcie w postaci dostarczania uzbrojenia grupom terrorystycznym operującym na wschodzie Ukrainy. W tym kontekście wskazuje się m.in. odpowiedzialność Federacji Rosyjskiej za katastrofę samolotu pasażerskiego MH-17 malezyjskich linii lotniczych oraz ostrzał ludności cywilnej w miejscowościach położonych we wschodniej części kraju.

W zarządzeniu wydanym w kwietniu 2017 roku MTS zobowiązał strony do zastosowania tzw. środków tymczasowych w niektórych kwestiach będących przedmiotem sporu²⁰. Wydając

¹⁶ *Grand Chamber to examine four complaints by Ukraine against Russia over Crimea and Eastern Ukraine*, European Court of Human Rights, sprawy nr 20958/14 i 8019/16, 9.05.2018, <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-6081540-7832894&filename=Relinquishment%20to%20Grand%20Chamber%20of%20four%20interstate%20cases%20Ukraine%20v.%20Russia.pdf>.

¹⁷ *Ibidem*, sprawy nr 42410/15 i 70856/16.

¹⁸ *Ibidem*, sprawa nr 43800/14.

¹⁹ *Application instituting proceedings filed in the Registry of the Court on 16 January 2017*, International Court of Justice, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/166/19314.pdf>

²⁰ *Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation)*, International Court of Justice, 9.04.2017, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/166/19394.pdf>

taką decyzję, Trybunał, wbrew argumentom Rosji, uznał się za kompetentny do nakazania środków tymczasowych, domniemując (choć nie jest to jednoznaczne) swoją jurysdykcję także w odniesieniu do całości sprawy wniesionej przez Ukrainę. Sędziowie odnosząc się do zarzutów o łamanie Międzynarodowej konwencji w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji rasowej nakazali stronie rosyjskiej zapewnić dostęp ludności Krymu do edukacji w języku ukraińskim oraz umożliwić działalność Medżlisu. W odniesieniu do Międzynarodowej konwencji w sprawie zwalczania finansowania terroryzmu stwierdzono natomiast, że na obecnym etapie postępowania brak jest wystarczających dowodów na potwierdzenie działań wspierania przez Rosję sił zbrojnych tzw. Donieckiej i Ługańskiej Republik Ludowych. W kolejnym etapie postępowania Trybunał powinien zdecydować o swojej właściwości w tej sprawie, a następnie wydać ostateczny wyrok. Pomimo że orzeczenia Trybunału nie stanowią powszechnie obowiązującego źródła prawa międzynarodowego, mają one moc wiążącą dla stron postępowania, stanowiąc jednocześnie tzw. wykładnię sądową mogącą służyć za punkt odniesienia dla innych państw w sprawie dotyczącej przedmiotu sporu.

Wnioski

Od początku konfliktu na wschodzie Ukrainy oraz okupacji Półwyspu Krymskiego władze w Kijowie starają się aktywnie wykorzystać sądownictwo międzynarodowe dla zwrócenia uwagi światowej opinii publicznej na problem rosyjskiej agresji na swoim terytorium. W zna-

czącej większości spraw Ukraina oskarża Rosję o dokonanie agresji wojskowej, wspieranie i finansowanie ugrupowań terrorystycznych na terenie tzw. Donieckiej i Ługańskiej Republik Ludowych, a także dyskryminowanie mniejszości etnicznych, łamanie praw człowieka oraz swobód i wolności obywatelskich na Krymie i we wschodnich częściach kraju. Dochodzenie roszczeń przed sądami międzynarodowymi poza wymiarem moralnym i prestiżowym może mieć także istotne znaczenie finansowe. O ile wyegzekwowanie ewentualnych odszkodowań zasądzonych stronie ukraińskiej za granicą może być problematyczne i długotrwałe, o tyle zajęcia majątku należącego do Rosji na terytorium Ukrainy będzie znacznie łatwiejszym rozwiązaniem. Temu założeniu służyć ma złożony niedawno w Radzie Najwyższej projekt nacjonalizacji rosyjskich przedsiębiorstw działających na Ukrainie.

Postępowania karne i arbitrażowe stanowią także ważny element w komunikacji wizerunkowej władz w Kijowie. Wobec braku sukcesów w wymiarze wojskowym, jak również nieskuteczności międzynarodowych negocjacji dotyczących spraw aneksji Krymu i uregulowania konfliktu w Donbasie, postępowania przed sądami międzynarodowymi i prawdopodobne kolejne zwycięstwa będą wykorzystywane przez władze w Kijowie do pokazania determinacji w tym zakresie. Ekspozowanie i podkreślanie znaczenia orzeczeń sądów międzynarodowych może być używane do odwracania uwagi opinii publicznej od braku skuteczności władz w reformowaniu państwa, zwłaszcza w obliczu wyborów prezydenckich i parlamentarnych w 2019 roku.

Międzynarodowe postępowania sądowe wytoczone Federacji Rosyjskiej z pozwu ukraińskiego państwa i prywatnych firm ukraińskich

Sąd międzynarodowy	Nazwa postępowania	Strona skarżąca	Data rozpoczęcia postępowania
Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze	Aeroport Belbek i Ihor Kołomojski przeciwko Federacji Rosyjskiej	Aeroport Belbek spółka z o.o. i Igor Kołomojski	13.01.2015
	PrivatBank i Finilon przeciwko Federacji Rosyjskiej	PrivatBank publiczna spółka akcyjna, Finilon spółka z o.o.	13.04.2015
	Spółka Lugzor przeciwko Federacji Rosyjskiej	Lugzor spółka z o.o., Libset spółka z o.o., Ukrinterinvest spółka z o.o., DniproAzot publiczna spółka akcyjna, Aberon Ltd spółka z o.o.	26.05.2015
	Ukrnafta przeciwko Federacji Rosyjskiej	Ukrnafta publiczna spółka akcyjna	15.06.2015
	Stabil przeciwko Federacji Rosyjskiej	Stabil spółka z o.o., Rubenor spółka z o.o., Rustel spółka z o.o., Novel-Estate spółka z o.o., Kirowograd-Nafta spółka z o.o., Crimea-Petrol spółka z o.o., Pirsan spółka z o.o., Trade-Trust spółka z o.o., Elefteria spółka z o.o., VFK Satek spółka z o.o., Stemv Group spółka z o.o.	15.06.2015
	Everest Estate przeciwko Federacji Rosyjskiej	Everest Estate spółka z o.o., Edelweis-2000 fundusz prywatny, Fortuna niepubliczna spółka akcyjna, Ubk-Invest niepubliczna spółka akcyjna, Niva-Tour spółka z o.o., IMME spółka z o.o., Planeta fundusz prywatny, Krim Development spółka z o.o., Aerobud publiczna spółka akcyjna, Privatooffice spółka z o.o., Dayris spółka z o.o., Diline spółka z o.o., Zhisa spółka z o.o., Privatland spółka z o.o., Dan Panorama spółka z o.o., Sanatorium Energetic spółka z o.o., AMC Finansovyy Kapital spółka z o.o., AMC Financial Vector spółka z o.o., Ołeksandr Dubilet	19.06.2015
	Ukraina przeciwko Federacji Rosyjskiej	Ukraina	16.09.2016
	Naftohaz przeciwko Federacji Rosyjskiej	Naftohaz Ukraina spółka państwa, Czornomornaftohaz spółka państwowa, Ukrtransnaz publiczna spółka akcyjna, Likvo spółka zależna, Ukrhazwydobuwanina publiczna spółka akcyjna, Ukrtransnafta publiczna spółka akcyjna, Gaz Ukrainy spółka zależna	17.10.2016

Sąd międzynarodowy	Nazwa postępowania	Strona skarżąca	Data rozpoczęcia postępowania
Międzynarodowy Trybunał Karny		Ukraina	25.04.2014
Europejski Trybunał Praw Człowieka	Ukraina przeciwko Rosji (sprawa nr 20958/14)	Ukraina	13.03.2014
	Ukraina przeciwko Rosji (V) (sprawa nr 8019/16)	Ukraina	13.03.2014
	Ukraina przeciwko Rosji (IV) (sprawa nr 42410/15)	Ukraina	27.08.2015
	Ukraina przeciwko Rosji (VI) (sprawa nr 70856/16)	Ukraina	27.08.2015
Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości	Ukraina przeciwko Federacji Rosyjskiej	Ukraina	16.01.2017

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Adam Eberhardt,

Wojciech Konończuk

REDAKCJA: Katarzyna Kazimierska, Anna Łabuszewska

SKŁAD: Wojciech Mańkowski

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia

ul. Koszykowa 6a, 00-564 Warszawa

tel.: +48 | 22 | 525 80 00,

fax: +48 | 22 | 525 80 40

**Opinie wyrażone przez autorów analiz nie przedstawiają
oficjalnego stanowiska władz RP**

Zapraszamy na naszą stronę: www.osw.waw.pl